

І. В. Охріменко,

д. е. н., професор, професор кафедри підприємництва, торгівлі та біржової діяльності, Київський кооперативний інститут бізнесу і права, м. Київ, Україна

ORCID ID: 0000-0003-3607-870X

Н. М. Вдовенко,

д. е. н., професор, завідувач кафедри глобальної економіки,

Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ, Україна

ORCID ID: 0000-0003-0849-057X

Є. І. Овчаренко,

д. е. н., професор, професор кафедри публічного управління, менеджменту та маркетингу,

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля, м. Северодонецьк, Україна

ORCID ID: 0000-0001-5267-5067

І. А. Гнатенко,

д. е. н., доцент, доцент кафедри підприємництва та бізнесу,

Київський національний університет технологій та дизайну м. Київ, Україна

ORCID ID: 0000-0002-0254-2466

DOI: 10.32702/2306-6806.2021.8.4

ІННОВАЦІЇ В СИСТЕМІ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ БЕЗПЕКОЮ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ В УМОВАХ РИЗИКІВ ТА НЕВИЗНАЧЕНОСТІ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

I. Okhrimenko,

Doctor of Economic Sciences, Professor, Professor of the Department of Entrepreneurship, Trade and Exchange Activities, Kyiv Cooperative Institute of Business and Law, Kyiv, Ukraine

N. Vdovenko,

Doctor of Economic Sciences, Professor, Head of the Department of Global Economics, National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine

Ie. Ovcharenko,

Doctor of Economic Sciences, Professor, Professor of the Department of Public Administration, Management and Marketing, Volodymyr Dahl East Ukrainian National University, Severodonetsk, Ukraine

I. Hnatenko,

Doctor of Economic Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Entrepreneurship and Business, Kyiv National University of Technologies and Design, Kyiv, Ukraine

INNOVATIONS IN THE SYSTEM OF STRATEGIC SECURITY MANAGEMENT OF THE NATIONAL ECONOMY IN THE CONDITIONS OF RISKS AND UNCERTAINTY OF GLOBALIZATION

У статті доведено, що стратегічно важливими задачами національного господарства сучасної України є розвиток вітчизняного наукомісткого виробництва, розробка, впровадження, засвоєння інноваційно-інформаційних технік та технологій, зорієнтованих на вироблення конкурентоспроможної продукції. Обґрунтовано досліджувати інновації в системі стратегічного управління безпекою національної економіки в умовах ризиків та невизначеності глобалізації. Зроблено висновок, що нововведення в умовах інноваційної економіки — це не лише кінцевий комерціалізований підсумок інноваційної діяльності, що отримав попит серед окремих споживачів, але й проміжні матеріальні чи нематеріальні результати інноваційного процесу у вигляді реалізованої інноваційної ідеї у сфері маркетингу, менеджменту, управління персоналом, збуту тощо. Систематизовані атрибутивні властивості інновації в умовах інноваційної

економіки. Проаналізовано ступінь підприємницького ризику внаслідок необхідності постійного пошуку нових способів ведення бізнесу в мінливому зовнішньому оточенні та в умовах високої конкуренції. Розмежовано поняття "інноваційна діяльність" та "інноваційний процес" у системі інноваційної економіки не завжди має концептуальне значення. Узагальнено систему інноваційності підприємницької діяльності в інноваційній економіці, якщо підприємець на будь-яких конкретних етапах життєвого циклу прагне впроваджувати нововведення, нові технології, інноваційні форми управління персоналом або нестандартні форми взаємодії з конкурентами.

The article proves that strategically important tasks of the national economy of modern Ukraine are the development of domestic knowledge-intensive production, development, implementation, mastering of innovative information techniques and technologies focused on the production of competitive products. It is reasonable to study innovations in the system of strategic security management of the national economy in the conditions of risks and uncertainty of globalization. Systematized attributive properties of innovation in the conditions of innovative economy. It is proved that innovations in the system of innovative economy are characterized by both static and dynamic forms; in the first case, innovations are considered as the output of the final product in the system of research and production of a separate cycle, in the second — as the impact of innovation on organizational, technological, financial, managerial and other decisions over time. The degree of entrepreneurial risk due to the need to constantly find new ways of doing business in a changing external environment and in conditions of high competition is analyzed. The distinction between the concept of "innovation" and "innovation process" in the system of innovative economy is not always conceptual significance. The innovation process includes a number of successive actions, namely certain stages, the connection of which forms a complete structural composition of this phenomenon. Innovative entrepreneurship that operates in an innovative economy is a creative, creative and always risky type of entrepreneurial activity in an unstable environment, which is manifested as a complex logical process of expanded economic reproduction, which is carried out by a legal entity or individual and aimed at implementing innovative projects, innovative methods organization of labor, production of fundamentally new goods, services, technologies, and the result of such activities is to make a profit due to commercialization and the achievement of public utility. The system of innovativeness of entrepreneurial activity in the innovative economy is generalized, if the entrepreneur at any specific stages of the life cycle seeks to implement innovations, new technologies, innovative forms of personnel management or non-standard forms of interaction with competitors.

Ключові слова: інновації, система стратегічного управління, безпека національної економіки, ризику, невизначеність глобалізації.

Key words: innovation, strategic management system, security of the national economy, risks, uncertainty of globalization.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Стратегічно важливими задачами національного господарства сучасної України є розвиток вітчизняного наукомісткого виробництва, розробка, впровадження, засвоєння інноваційно-інформаційних технік та технологій, зорієнтованих на вироблення конкурентоспроможної продукції. Зазначене дозволить задовольнити економічні інтереси виробництва і широких верств населення за рахунок впровадження та примноження науково-технічного потенціалу країни. За сучасних умов господарювання стає очевидним, що сировинна залежність не дозволяє підвищити національну безпеку України. Всеохоплююча техніко-технологічна відсталість суб'єктів господарювання, звужений цикл виробництва, відсутність партнерських зв'язків між наукою та бізнесом, сировинна залежність від імпорту створюють значні загрози соціально-економічній безпеці держави та унеможливають її інноваційний шлях розвитку. Зазначені факти обумовлюють актуальність теми дослідження.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ, В ЯКИХ ЗАПОЧАТКОВАНО РОЗВ'ЯЗАННЯ ДАНОЇ ПРОБЛЕМИ І НА ЯКІ СПИРАЄТЬСЯ АВТОР, ВИДІЛЕННЯ НЕ ВИРШЕНИХ РАНІШЕ ЧАСТИН ЗАГАЛЬНОЇ ПРОБЛЕМИ, КОТРИМ ПРИСВЯЧУЄТЬСЯ ОЗНАЧЕНА СТАТТЯ

Ряд науковців пропонують ототожнювати інновації та нововведення, пояснюючи це тим, що з англійської мови термін "innovation" перекладається, як нововведення. Проте ми більш схилиємося до наукових поглядів інших науковців, які справедливо пропонують не ототожнювати інновації та нововведення. Як приклад, Бажал Ю.М. визначає інновацію процесом розумової праці підприємця у економічній, соціальній та технічній сферах, направленим на створення поліпшених за властивостями нових видів товарів, послуг, технологій, ідей, винаходів, які у результаті комерціалізації на ринку вважаються нововведеннями, здатними принести власнику додатковий дохід [2]. Отже, на думку цих науковців, нововведення, не можна вважати процесом, бо процес — це є інновації, а нововведення — результат інноваційного процесу. Ареф'єв С.О. так само пропонує не ото-

тожнювати зазначені явища [1]. За його думкою, нововведення значно вужче поняття і є предметом інновації, окрім того життєвий цикл нововведення складається з розробки, проектування, виготовлення, використання, старіння, а інновації з зародження, дифузії, рутинізації тощо. Гнатенко І. вважає, що нововведення може бути окремим елементом інновації, але не її аналогом [5]. Барна М.Ю., Білецька І.М., Кучерова Г., Лоляк Л.М., Brockova K., Rossokha V., Chaban V., Zos-Kior M., Rubezhanska V., Isai O., Shtuler I., Samborskiy O. зазначають, що основною відмінною ознакою інновації від нововведення є отримання комерційного ефекту, який є корисним не лише для підприємця, але і споживача [3; 7—10], що потребує подальшого дослідження.

МЕТА СТАТТІ

Формулювання цілей статті є дослідження інновацій в системі стратегічного управління безпекою національної економіки в умовах ризиків та невизначеності глобалізації.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ З ПОВНИМ ОБГРУНТУВАННЯМ ОТРИМАНИХ НАУКОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ

За нашим баченням, термін "інновація", який призначений інноваційній економіці нового типу, більш ширший ніж "нововведення", а тому їх не слід отожднювати. Інновація в умовах інноваційної економіки — це високоінтелектуальний розумовий процес діяльності підприємця, державного управлінця або іншого суб'єкту ринку, який складається з циклів: зародження, проектування, стратегування, бюджетування, виготовлення та комерціалізації. Причому така інновація повинна приносити результат не обов'язково у грошовому вимірі, але й користуватися попитом серед споживачів та мати суспільно корисний ефект. Нововведення в умовах інноваційної економіки — це не лише кінцевий комерціалізований підсумок інноваційної діяльності, що отримав попит серед окремих споживачів, але й проміжні матеріальні чи нематеріальні результати інноваційного процесу у вигляді реалізованої інноваційної ідеї у сфері маркетингу, менеджменту, управління персоналом, збуту тощо.

З усього різноманіття наведених тлумачень можна виділити наступні атрибутивні властивості інновації в умовах інноваційної економіки:

трудоємний техніко-технологічний та економічний процес творчо-розумової діяльності підприємця, з чітко визначеними етапами та життєвим циклом у вигляді проміжних нововведень;

концептуальна новизна національного рівня, що рухає науково-технічний прогрес;

діяльність підприємця, державного управління або іншого учасника ринку, яка має виробничо-практичну доцільність та суспільну корисність;

закінчений комерціалізований результат господарської або державної діяльності;

активний прояв прогресивності, творчості, індивідуальності, ризикованості та креативності підприємця;

отримання економічної вигоди за рахунок реалізації управлінських якостей, що призводять до зменшення проміжних витрат на етапах виробництва або внаслідок зайняття нового сегменту споживачів при збуті продукції;

надвисокий (вище традиційної діяльності) ризикований вид суспільно-корисної діяльності.

Інновації, відкриття, винаходи — є обов'язковими умовами розвитку інноваційної економіки. Водночас, інновації не є тотожним визначенням "відкриття" чи "винаходу". Відкриття — це нове революційне досягнення в системі інноваційної економіки, що здійснюється на фундаментальному рівні (квантова теорія Планка, теорія відносності Ейнштейна, каталізатори Циглера-Ната,

методика екстракорпорального запліднення тощо), тоді як інновація — на прикладному рівні — це транзистори, пеніцилін, радіотелеграф, інсулін, мобільний телефон, тощо. Окрім того, відкриття не завжди спрямоване на отримання прибутку, а скоріше є сходінкою науково-технічного прогресу в еволюції людства та суспільного визнання винахідника, проте метою інновації є отримання підприємницьких прибутків. До того ж винахід може здійснити одна людина, а інновації — це трудомісткий процес, який вимагає залучення значної кількості персоналу, що мають творчі, інтелектуальні та креативні здібності. Винаходу або відкриттю властива ситуація випадковості, проте інновація вимагає цілеспрямованого процесу діяльності спрямованої на розробку, наукові дослідження, комерціалізацію, що є досить тривалим і складним процесом.

Слід визнати, що аналіз розглянутих вище визначень поняття "інновація", з метою виявлення в них загального наукового підходу до пояснення даного феномену в межах функціонування підприємництва в інноваційній економіці, який би міг стати спільною квінтесенцією їх узгодженого трактування, значно утруднений. Зазначене дозволяє спрогнозувати, що у майбутньому буде відбуватися достатньо тривалий процес компліментарного синтезу інноваційного еволюціонізму та синергетики теорії підприємницьких систем в умовах інноваційної економіки. Саме вони на основі сучасної методології будуть задавати тренд формування логіки визначення сутності "інновації" як найголовнішого інструментарію ефективного підприємництва в національній економіці інноваційного типу.

Підсумовуючи розглянуті наукові погляди зауважимо, що для інновацій в системі інноваційної економіки характерні як статичні, так і динамічні форми; в першому випадку інновації розглядаються як вихід на кінцевий продукт у системі науково-виробничого окремого циклу (одного конкретного), у другому — як вплив інновацій на організаційні, технологічні, фінансові, управлінські та інші рішення в часі (множини циклів). У всіх випадках інновації викликають кількісні і якісні зміни у виробничій та соціально-економічній сферах підприємницької діяльності та змінюють господарську ментальність.

Дискусійні положення серед вчених простежуються у визначенні інноваційної діяльності, як і базової категорії підприємництва в інноваційній економіці.

Визначення теорії інноваційної діяльності підприємництва має деякі відмінності, проте найбільш точне її пояснення дається у ст. 1 Закону України "Про інноваційну діяльність", де зазначено, що "...інноваційна діяльність — діяльність, що спрямована на використання і комерціалізацію результатів наукових досліджень та розробок і зумовлює випуск на ринок нових конкурентоспроможних товарів і послуг..." [4].

Відповідно до ст. 3 Закону України "Про інвестиційну діяльність" — "...інноваційною діяльністю є сукупність заходів, спрямованих на створення, впровадження, поширення та реалізацію інновацій з метою отримання комерційного та/або соціального ефекту, які здійснюються шляхом реалізації інвестицій, вкладених в об'єкти інноваційної діяльності..." [4].

У ст. 325 Господарського кодексу України закріплено визначення інноваційної діяльності стосовно сфери господарювання, під якою визначається: "...діяльність учасників господарських відносин, що здійснюється на основі реалізації інвестицій з метою виконання довгострокових науково-технічних програм з тривалими строками окупності витрат і впровадження нових науково-технічних досягнень у виробництво та інші сфери суспільного життя". Ст. 42 Господарського кодексу України закріплює, що "...підприємництво — це самостійна, ініціативна, систематична, на власний ризик

Таблиця 1. Визначення поняття "інноваційне підприємництво" та його сутність

Автор	Визначення поняття «інноваційне підприємництво»
В. Зянько	«Інноваційне підприємництво треба розуміти як економічну діяльність зі створення та управління інноваційним підприємством з метою розробки, впровадження і комерційного використання різного роду інновацій. Інновації в цьому випадку виступають специфічним інструментом інноваційного підприємництва. Інноваційне підприємництво – це особливий вид господарської діяльності орієнтований на інновації. Це діяльність зі створення чогось нового, постійного пошуку нових можливостей, впровадження нових проектів чи покращення існуючих»
І. Павленко	«Інноваційне підприємництво являє собою не просту механічну сукупність факторів виробництва у певному співвідношенні, а складну систему взаємодії та взаємовідносин, яка вирізняється якісно новим змістом як порівняти з традиційним підприємництвом»
Л. Ганушак-Єфименко	«Інноваційне підприємництво – це особлива підсистема економічних відносин, які формуються з приводу створення, впровадження та розширення відтворень нововведень»
Д. Черваньов, О.Жилінська	«Інноваційне підприємництво – це спеціалізована форма підприємницької діяльності, мотивована бажанням привласнення інноваційної квазіренти, що полягає у цілеспрямованому пошуку неусвідомлених потреб та створенні, виробництві і реалізації нової, у т.ч. наукоємної, продукції інвестиційного та кінцевого споживання, або задоволенні існуючих потреб шляхом створення кращих за своїми властивостями продуктів чи поліпшення процесів»
Ю. Драчук, Н. Трушкіна	«Під інноваційним підприємництвом розуміється бізнес, який для одержання прибутків застосовує якісно нові підходи, сировину, ідеї, продукцію з метою задоволення попиту споживачів. Інноваційне підприємництво включає такі стадії: пошук інноваційної ідеї, оцінку ідеї, розробку бізнес-плану інноваційного проекту, пошук необхідних ресурсів, управління створеним нововведенням»
Г. Болотов, Ж. Дерій, О. Семченко	«Інноваційне підприємництво – вияв альтернатив розвитку, пошук нових форм, джерел, методів здійснення бізнесу»
Л. Лояк	«Інноваційне підприємництво – це особливий новаторський процес створення чогось нового, процес господарювання, в основі якого лежить постійний пошук нових можливостей, орієнтація на інновації. Воно пов'язане з готовністю підприємця брати на себе весь ризик зі здійснення нового проекту чи поліпшення існуючого, а також фінансову, моральну і соціальну відповідальність, що виникає при цьому»

Джерело: [1—10].

господарська діяльність, що здійснюється суб'єктами господарювання (підприємцями) з метою досягнення економічних і соціальних результатів та одержання прибутку..." [6].

Крім того, під інноваційною діяльністю розуміється підприємницька діяльність, яка спрямована на отримання нових когнітивних умінь, технологій управління, специфічних знань в їх синергетичній реалізації зі стейкхолдерами ринку. При цьому головними умовами ефективності такої діяльності є можливість передачі отриманих умінь і знань у виробничу і нематеріальну сфери, комерційний оборот. Якісною основою інноваційної діяльності є суспільні відносини в процесі отримання таких нових умінь і знань, які фундаментально досліджуються на науковому та практичному рівнях.

Водночас інноваційна діяльність та інноваційне підприємництво в умовах інноваційної економіки відрізняються між собою, бо характеризують різні за своєю суттю явища та процеси, хоча і підпорядковані схожим загально-економічним законам та суспільному розвитку. Інноваційна діяльність більш широке поняття, бо така діяльність притаманна будь-якому виду людської праці та може здійснюватися як окремим індивідом, регіоном або державою в цілому. Особливою рисою такої діяльності, за думкою вченої, є реалізація наявного інноваційного потенціалу за допомогою різних методів управління, причому така діяльність не завжди має приносити дохід та може бути не ризикованою, за умов досконалості інституціональних умов та стабільного зовнішнього оточення. Інноваційною діяльністю також може бути розроблення державної інноваційної політики, яка створює умови для розвитку інноваційного підприємництва. Інноваційне підприємництво — це

особливий новаторський процес (частина інноваційної діяльності в національній економіці), який здебільше направлений на отримання підприємницького надприбутку через відтворення, впровадження та розповсюдження нововведень на певних етапах виробництва і знаходиться у залежності від інноваційної політики держави.

Характерною рисою такої діяльності є високий ступінь підприємницького ризику внаслідок необхідності постійного пошуку нових способів ведення бізнесу в мінливому зовнішньому оточенні та в умовах високої конкуренції.

Інноваційна діяльність в умовах інноваційної економіки — це складна система реалізації різних інструментів, методів, форм управління, економічних важелів і стимулів, що використовуються державою, колективом або приватною особою, з метою формування механізмів, стратегій або тактик по створенню нової адаптаційної політики в сфері менеджменту, виробництва, послуг, вдосконалення технологічних процесів, форм управління персоналом, прогнозування, фінансування. Така діяльність спрямована на прискорення інтенсивного економічного розвитку, стимулювання науково-технічного прогресу і підвищення його соціально-економічної ефективності.

Важливо також відмітити інший підхід, зокрема, ототожнення понять "інноваційна діяльність" та "інноваційний процес" в середовищі національної економіки, що є досить поширеним явищем у сучасній науці. Вони є однаковиими за своєю суттю та складаються з тотожних етапів: дослідження і розробки; впровадження; серійне або масове виробництво; споживання.

Розмежування понять "інноваційна діяльність" та "інноваційний процес" у системі інноваційної економіки не завжди має концептуальне значення. Інноваційний процес включає до себе цілий ряд послідовних дій, а саме певні етапи (ініціювання новаторської ідеї; маркетингова політика; виробництво інновацій; поширення на ринку; оцінювання ефективності і дифузії інновацій), з'єднання яких утворює повну структурну композицію даного явища.

Виходячи із загальної етимології, під процесом слід розуміти еволюційний розвиток національної економіки, що складається з ланцюжка окремих подій або будь-яких явищ, які розвиваються, трансформуються і змінюють один етап розвитку економіки на інший. Інноваційний процес, за своєю суттю — це форма реалізації інноваційної діяльності. Тобто, будь-яка діяльність на мега-, макро-, мікро-, мезорівнях здійснюється у формі взаємопов'язаних процесів. Зі сказаного випливає, що під інноваційною діяльністю слід розуміти діяльність суб'єкта ринку, тобто процес, спрямований на розробку і подальшу комерціалізацію результатів закінчених науково-технічних досліджень в новий або оновлений товар, послугу чи технологічний процес, використаний у практичній діяльності.

Ретроспективний розгляд становлення інновацій та підприємництва, дослідження підходів до визначення інновацій, інноваційної діяльності в системі

інноваційної економіки тощо, дозволяє нам надати визначення інноваційному підприємництву, яке притаманне економіці інноваційного типу. Слід зазначити, що вітчизняні та зарубіжні вчені поняття "інноваційне підприємництво" трактують по-різному. Визначення цього поняття розглянуто детальніше в таблиці 1.

Багато визначень, якими користуються в економічній науці, є суперечливими. Проте на цей час в економічній теорії продовжуються наукові пошуки визначення інноваційного підприємництва, яке буде відображати усі специфічні риси ведення інноваційної діяльності сучасними суб'єктами господарювання в умовах інноваційної економіки.

На наш погляд, інноваційне підприємництво яке функціонує в інноваційній економіці — це креативний, творчий і завжди ризикований вид підприємницької діяльності в умовах нестабільності зовнішнього середовища, що виявляється як складно-логічний процес розширеного економічного відтворення, який здійснюється юридичною або фізичною особою і спрямований на реалізацію інноваційних проєктів, новаторських методів організації праці, виробництво принципово нового товару, послуги, технології, причому результатом такої діяльності є отримання прибутку внаслідок комерціалізації і досягнення суспільної користі.

ВИСНОВКИ З ПРОВЕДЕНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ЦЬОМУ НАПРЯМІ

Концептуальна відмінність нашого визначення інноваційного підприємництва від інших видів діяльності полягає в тому, що підприємець завжди діє як творча і креативна особистість, в основі функціонування якої лежить постійний пошук нових можливостей, орієнтація на інноваційний розвиток внаслідок постійно зростаючої конкуренції на ринку і розширення потреб населення в специфічних товарах або послугах.

Саме в такому підприємстві найбільш повною мірою проявляється готовність підприємця брати на себе весь непередбачуваний ризик, а також моральну, соціальну та фінансову відповідальність, які виникають під час реалізації нової ідеї або поліпшення будь-яких елементів матеріального або нематеріального виду. Підприємницька діяльність в інноваційній економіці тільки тоді є інноваційною, якщо підприємець на будь-яких конкретних етапах життєвого циклу (або на кожному) прагне впроваджувати нововведення, нові технології, інноваційні форми управління персоналом або нестандартні форми (методи, підходи) взаємодії з конкурентами.

Література:

1. Ареф'єв С.О. Концептуальний підхід формування адаптивного управління на підприємстві. Вісник КНУТД. Вип. 6. 2018. С. 372—376.
2. Бажал Ю.М. Розвиток інноваційної діяльності у знаннєвому трикутнику "держава — університети — промисловість". Економіка і прогнозування. 2015. № 1. С. 76—88.
3. Барна М.Ю., Білецька І.М. Дослідження ролі інноваційної діяльності в забезпеченні розвитку підприємств туризму. Економічний дискурс. 2018. № 3. С. 60—69.
4. Гнатенко І.А. Визначення інновацій як інструментарію національного підприємництва. Науковий вісник Одеського національного університету імені І.І. Мечникова. Серія "Економіка". 2018. Т. 23. Вип. 5 (70). С. 38—42.
5. Гнатенко І. Вплив національного інноваційного підприємництва на сталий розвиток ринку праці. Вісник Херсонського державного університету. 2018. № 32. С. 69—72.

6. Гнатенко І.А. Методологічні основи інституціонального аналізу національної системи інноваційного підприємництва. Науковий журнал "Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії". 2018. № 6 (18). С. 70—74.

7. Кучерова Г. Трендовий аналіз показників соціально-економічного розвитку України в умовах небезпеки та зміни вектору державної політики. Актуальні проблеми економіки. 2019. № 3. С. 116—125.

8. Лояк Л. М. Роль інновацій у розвитку малого підприємництва. Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. 2016. Вип. 1. С. 110—114.

9. Brockova K., Rossokha V., Chaban V., Zos-Kior M., Hnatenko I., Rubezhanska V. Economic mechanism of optimizing the innovation investment program of the development of agro-industrial production. Management Theory and Studies for Rural Business and Infrastructure Development. 2021. Vol. 43. № 1. P. 129—135.

10. Zos-Kior M., Hnatenko I., Isai O., Shtuler I., Samborskyi O., Rubezhanska V. Management of Efficiency of the Energy and Resource Saving Innovative Projects at the Processing Enterprises. Management Theory and Studies for Rural Business and Infrastructure Development. 2020. Vol. 42. № 4. P. 504—515.

References:

1. Arefiev, S.O. (2018), "Conceptual approach to the formation of adaptive management in the enterprise", Visnyk KNUITD, vol. 6, pp. 372—376.
2. Bazhal, Y.M. (2015), "Development of innovation in the knowledge triangle "state — universities — industry", Ekonomika i prohnozuvannya, vol. 1, pp. 76—88.
3. Barna, M. Yu. and Biletskaya, I.M. (2018), "Research of the role of innovation in ensuring the development of tourism enterprises", Ekonomichnyy dyskurs. vol. 3. pp. 60—69.
4. Hnatenko, I. (2018), "Definition of innovations as tools of national entrepreneurship", Naukovyy visnyk Odes'koho natsional'noho universytetu imeni I.I. Mechnykova. Seriya "Ekonomika", vol. 23, 5 (70), pp. 38—42.
5. Hnatenko, I. (2018), "The Impact of National Innovative Entrepreneurship on Sustainable Development of the Labor Market", Visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu-Bulletin of the Kherson State University, vol. 32, pp. 69—72.
6. Hnatenko, I. (2018), "Methodological bases of institutional analysis of the national system of innovative entrepreneurship", Ekonomichnyy visnyk Zaporizkoyi derzhavnoyi inzhenernoyi akademiji-Economic Bulletin of Zaporizhzhya State Engineering Academy, vol. 6 (18), pp. 70—74.
7. Kucherova, G. (2019), "Trend analysis of indicators of socio-economic development of Ukraine in terms of danger and changes in the vector of public policy", Aktual'ni problemy ekonomiky, vol. 3, pp. 116—125.
8. Loyak, L.M. (2016), "The role of innovation in the development of small business", Sotsial'no-ekonomichni problemy suchasnoho periodu Ukrayiny, vol. 1, pp. 110—114.
9. Brockova, K., Rossokha, V., Chaban, V., Zos-Kior, M., Hnatenko, I. and Rubezhanska, V. (2021), "Economic mechanism of optimizing the innovation investment program of the development of agro-industrial production", Management Theory and Studies for Rural Business and Infrastructure Development, vol. 43.1, pp. 129—135.
10. Zos-Kior, M., Hnatenko, I., Isai, O., Shtuler, I., Samborskyi, O. and Rubezhanska, V. (2020), "Management of Efficiency of the Energy and Resource Saving Innovative Projects at the Processing Enterprises", Management Theory and Studies for Rural Business and Infrastructure Development, vol. 42.4, pp. 504—515.

Стаття надійшла до редакції 18.07.2021 р.